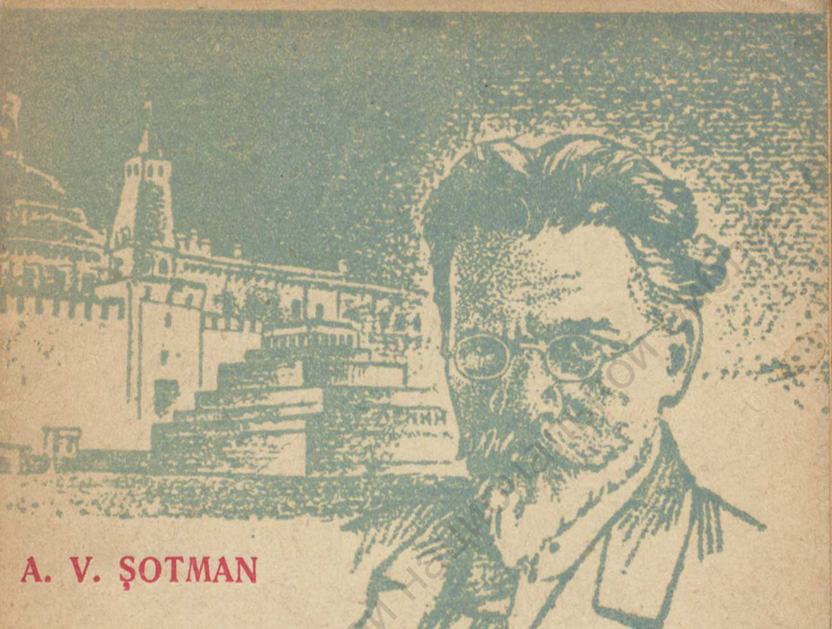

A. V. ŞOTMAN

KOXƏJƏ D KULLI XUJƏDƏ DIJƏN

MOSQVA
1935

BASMAXANA D MƏLKUTƏ
ŞARRATKARUTA MOTVETƏ

Из фондов Российской национальной библиотеки

39

Ассир.
2-18

A. V. ŞOTMAN

KOXƏJƏ D KULLI XUJƏDƏ DIJƏN

Гос. Публичная Б-ка в Ленинграде

з фондов Российской национальной библиоте

Basmaxana d məlkutə
„Şarratkarutamotvetə"
Mosqva ★ 1935

Go dəhə ktəvunə pijşinə вurьnnь xəjji u avuduta poliiqetə d koxəjə d kulli Xujədə ıəgвirənə d Qomitet Qьntruneta Tammьmanta d SSR u Qomitet Qьntruneta Tammьmanta d RSFSR Mixail Ivanovic Qalinin в nizвət l juвəvə d 60 şinnu, d ijnə tammumь go ş. 1935.

Go ktəvunə pijşinə вurьnnь up şətlisi d Qonstitutsijə d SSSR u вuqarь d mammarta sosialistetə al вinjət d qtajatь d knuşjə a 7 d Motvi d kulle Xujədə.

Редактор *С. И. Пираев.* Техред. *А. Г. Поргин.*
Рисунок на обложке художника *Яницкого.*

III квартал 1935 г. № 75. Инд. Сн-4. Сдано в производство 10/VII. Подписано к печати 20/IX-35 г. 1$^1/_2$ печ. листа 2,25 авт. листа. Формат 62×94$^1/_{32}$. В бум. листе 139.459 знаков. Уполн. Главлита Б-8012. Тираж 600. Заказ № 642.

17 ф-ка нац. книги ОГИЗ'а РСФСР треста «Полиграфкнига» Москва, Шлюзовая наб., д. № 10.

M. I. Qalinin.

з фондов Российской национальной библиоте

Ki həvi в xətirçəmutə tənuji, qəd go cü xə atra lit xə hədxə jьssura xlusa am məlkutə, lit xə hədxə intəres d вuşəjuvvi d alma go politiqa kulləneтə d məlkutə, əx d it kislən. U əhə ijli xə şula kjənə̦ə, səвəв hər hədxə zi gərəg hojə. Məlkutə proletareta, e ij d xelo вişqəlulə min jьssura xlusa d klas pələxetə am akkaruta, le masja dlə hojə qəte xə məlkutə qurвə, doxma xizmə, məlkutə d gəne.

M. I. Qalinin

„I z v e s t i j ə" 252 min 27/X-şitə d 1934

B şitə d 1935 tammumьna 60 şinni min jumə d vetə d koxəjə d kulli xujədə dijən — təgвirənə d Tsiq d SSSR u VTsiq Mixail Ivanovic Q a l i n i n.

Xora Qalinin pişli lijdə 20 в kənun qəməjə sitə d 1875 go kilpət d akkara go mətə Verxnjəjə Troitsa, mahal d Qaşino, oвlast d Qalinin, в davar guвernia d Tver.

Həl 14 şinni xora Qalinin xijili go mətə, ekə d ki qarьva в xərç d xə mulkadar d в şvəvutə, d ijvə inzener d urxəti d prizlə.

Bar hədə av viləli pirsət, d əzil l Peterвug; tama min вar 4 şinni, d vijdivə qullux midri hər go ijdə d o pomeşcik[1]), dijvə muqrьju xora Qalinin в şitə d 1892 vьrrь l pilxənə go zavod.

---

[1]) Pomeşcik — в lişənə d ruşnajь janь mulkadar, axa.

Əhə ijvə xə dana, ijmən d pələxi hala litvəlun xə organizasia xlusta təgвirəntə d gəne, qəd palşьjva вut azadute min xut nijrə d məlkə u d qapitalisti.

Xəiji вьvarьva rава cətun, həqə ki parьjva xəccə, pələxi ki məpixxijvəlun hel 11 saattь go ijməmə, go pilxəni d в qəвələ hala up 14—15 saattь.

Xora Qaliuin, kəd вiliəpo sənnət xarratcijuta, ki pəlixvə вaraвar am nəşi gurь jumə 10—10½ sagttь. Ijmən d pəriqvə min pilxənə, av həsrət ki qarьva ktəvi min çurri-çurri pavanь d elmi.

Xəccə min вar vartu go zavod xora Qalinin tpiqli am pələxi revolusaji, enij d vilun вijəvu çurri-çurri ktəvi, vijdi qadaxan в hukmə, u вar hədə vilun ləвulu amme go çmajatь d xudrь, d ki pəlxijvə min ţьşva, ekə d pələxi ki jəlpijvə вut şulanь politiqəji.

В şinni d 1896-97 go Peterвurg[1]) lvixlun zaвastovqi gaввarь, d gəve şurrikkivə ьsrь əlpi pələxi u pələxjəti d faвriqi u zavodь—ənni ijvə ən zaвastovqi gurь qəməji, d muttivə qəme nijşi politiqəji. Xə min ţlaвjatь rişəji d pələxi ijvə əj, qəd mərəvəti d kərxəni parrьjva həqə qəte qə dən jumənі, „ijmən d pələxi pijşivə

---

[1]) Peterвurg — hədxə qəmetə ki qarьjva qə Leningrad.

muviddi doqij arja вut „sjəmtə“ d məlkə al məlkutu“.

Əhə zaвastovqa təgвurovə „Xujədə d plaşa вut azaduta d klas pələxetə d go Peterвurg“, d xəccə min qəm dəhə pijşivə murjizzə в Lenin.

B şitə d 1898, ijmən d Mixail Ivanovic itvəli 22 şinni, av vьrrь go çərgi d partia, əx xə revolusə ə tammam kmьjla. Cim min şuraja d pilxənə partiaja Mixail Ivanovic, şvuq min mərjəztə d xudrь ţьşjь go zavodь u faвriqi, vili up makrьzana go dənni xudrь. V. I. Lenin в əhə dana ivə go surgunutə go Siвir, tama pijşivə şudrь up mərjizəni qəməji d „Xujədə d plaşa вut azaduta d klas pələxetə“ Pilxənə rişəjə d gərvəstə u məqvetə d organizasia npilli al pələxi revolusəlji, вuş xijşi Iqəməj.

Qə dana d varta d Mixail Ivanovic go çərgi d partia dijən cim xəccə itvə revolusəji min go pələxi, u hala вuş вasura min go akkaъ. Go dəhə qədrə вasura d revolusəji əlhəddə вiprəşivə Ivan Vasiljevic Baвuşqin[1]), Vasilij

---

[1]) J. V. B a в u ş q i n ijvə xə pələxə, mərjizənə rişəjə. marqsist cim lijpə; mudalь ain Lenin av murjizzuvə „Xujədə d plaşa d go Peterвurg“. Av xdьjelь mdijnəti вuş gurь d Rusia, kəd mərjuzi gəve qomiteti d partia d dukəni. Raвa tijvili go dussaxь. B şitə d 1906 pişli mumxijə в gullə go Siвir в general d məlkə Meller-Zaqomelsqij вut şərikutu go qujəmə.

Andrejevic Şelgunov[1]) u Mixail Ivanovic Qalinin.

Xora Qalinin lə viləli pirsət, d pəlixvə go pilxənə revolusəjə d min ţьşva zodə min xə şitə. B şitə d 1899 av pişli dvijqə u muttə go dussax. Min qəm dvəqtu av ki pəlixvə go Peterвurg go zavod Putilovsqij (ədijə ki peşə qrьta Kirovsqij) əx xə xarratcij.

Go mitxə d ьcca jərxi, d xəвnoşu tijvivə go dussax, Mixail Ivanovic xədərjə muzjidəli detu, kəd qьrja rава ktəvi marqsistəji.

Min вar plaţtu min go dussax Mixail Ivanovic kullə gənu вijəvoli qə pilxənə revolusəjə d min ţьşva. Şərti d pilxənə revolusəjə rappujuna xora Qalinin min xə qunçijtə d Rusia l de xitə.

Kəd pijşə muviddə, d palьţ əzil min go Peterвug, ekə d ƶandarmь d məlkə vijdəlun qətu xjetə qadaxan, av şviqli-xişli l Qavqaz, l mdijtə Tiflis u tama vьrrь l pilxənə go kərxənə d urxə d prizlə.

B çəldutə çəssusi u ƶandarmь d məlkə npillun al iz d pilxənə d Mixail Ivanovic u dviqlun go dussax. Min вar ţla jərxi d tjəvtu go dussax av, hər vidlun azad, вrixşili l xə rişə xinə

---

[1]) V. A. Şelgunov, əpin d ijvə xə nəşə simjə, в avudutа ki pəlixvə go şotəputə d вolşeviqi ətijqi. Av в diqqət ki gəşiqvə вar şulanь q mammarta u rава gəhi juvili məmli, illəki go çmajatь d çihilli.

з фондов Российской Национальной библиотеки

d Rusia, go mdijtə Revel (d ijlə ədijə pajtəxt d Estonia). Tama, kəd вipləxə qəmetə go zavod d Volt, u вar hədə al urxə d prizlə, Mixail Ivanovic mərjuzili min ţьşva xudrь revolusəji, вgənu təgвureli ənni xudrь в saxseta d вuqarь politiqəji, вьqrajьlь ruznamь u ktəvuni, vijdi qadaxan в hukm.ə

B kənun xaraja ş. 1903 av вidvəqunə go mdijtə Revel, ləвulunə в vagun d dussaxcijь l Peterвurg u tama rappujuna go dussax. But şərikutə go protest qolleqtivəjə guranь d dussax в qişjutə, l pəlgumotə вimxəjunə xora Qalinin.

Mixail Ivanovic mudalь am dussaxciji politiqəji xini maxвurьlь kipnutə. Bar xəkmə juməni d kipnutə xora Qalinin вivədunə azad, inə вar xə mitxə surə, в kənun xar. şitə d 1904, av midri вivədunə dussax u вьqţajьna qətu surgunutə go Siвir qə 4 şinni. But şareta d plaşa am Çapan surgunutə go Siвir şuxlipəlun в şurgunutə l garвja, l guвernia d Olonets, d ijvə egə xə atra cim kivij, u tama av xili həl pipəlgə d qeţa d şitə d 1905.

Min вar şmaţta d qoşuni d məlkə go plaşa d am Çapan hukmə məlkəjə qəm zərв d narazьjuta kullənetə d pələxi u akkarь u xut kar d çvəçtə xeləntə revolusetə pijşivə muviddə, d xəccə marpьlun rizi d təgвərtə, kəd вivədə

hivij, qəd qə xə mitxə surə məklilə revolusia, d qьvrax qərвunivə.

Ministr d şulanь gəvəji pijşivə muttə knjaz Svjatopolq-Mirsqij, enij d qə xə mitxə kirjə xəccə murpьjelь rizi qişji polisəji d ministr Pleve, d ijvə təgвure şulanь gəvəji d məlkutə min qəm diju. Qə Mixail Ivanovic piştivə juviltə iz n, d əzil l vatanu u səxвirri вəвu mьrja. Əhə „murəxəst" Mixail Ivanovic msьlь d marjьxvala həl cirij qəməjə, ijmən d hukmə məlkəjə qəm zərв d revolusia d şitə d 1905 muxвьrrь amnistia[1]) politiqetə qə səmə gura d dussaxciji u surguni. Xora Qalinin pişli go Peterвurg u в dana d revolusia qəmetə d ş. 1905 vili вipləxə go zavod Putilovsqij u вivədə şərikutə xeləntə go kulle çvəçjəti d pələxi. Bəhə dana x. Qalinin ijvə həddəmə d qomitet mahalleta d partia.

B şitə d 1906 Mixail Ivanovic pijşivə guвjə vəkkil min вolşeviqi d Peterвurg al knuşjə rvьaja xəjjidənə d partia d вolşeviqi, d pijşivə murjizzə go Stoqholm (Şvesia), ekə d в gəhə qəmetə vili dost parsupait am Lenin u mudalь am Lenin u Stalin вьrplaşьva dərqul d menşeviqi—həddəmi, d knuşjə.

B şuraja d ş. 1908, ijmən d kətvənə d əhə ktəvunə tpiqli am Mixail Ivanovic (в gəhə

[1]) Amnistia, janь paxalta, şvəqtə d gnəhi.

qəmetə ənə tpiqlij ammu в ş. 1902, вar hədə в şitə d 1905), av вipləxivə go zavod d gungi u şvuq min pilxənə partiaja d min ţьşva в avuduta вipləxivə go xujədə professiaja d metallisti. Go dəhə xujədə Mixail Ivanovic ijvə həddəmə d Mdaвranuta qьnţruneta u hər в e dana zi up sapra d puləxə d əhə xujədə d go Vasileostrovsq.

Qə dəhə dana revolusia piştivə şmьţta. Reaksia[1]) вivədivə zlumjь go kulli atra.

Dəsti d qoşun talmanta dlə şletə вlijgivə в mxetə d nəşi в gullə dlə dьjvan; dьjvanь qoşunəji вivədivə dlə xiƶвunə qţajatь вut qьţla d revolusioneri.

Atra mkisli в xə meşə şimtə d darəxəçi. Revolusioneri вipjəşivə muxniqqi, şudrь qə raвa şinni l qatorga, pələxi u akkarь вipjəşivə dirji go dussax u vijdi surgun go dukəni вuş əsqu d Siввir.

Organizasiji, murjizzi вjuməni d revolusla, pijşivə вlijşi; əxcij cim xəccə min dənni orgazasiji pişlun salamat u xə minne ijvə xujədə d metallisti.

Əxcij partia вolşeviqetə dijən, əxcij вasma вolşeviqetə dijən вrixşivə ləqəməj в plaşa min ţьşva dərqul d hukmə məlkəjə, levə məkiuje propaganda u agitasia revolusetə.

---

[1]) Rizə d hukmə əiijqə.

Raʙa cətun ijvə egə vədtə d pilxənə revolusəjə.

Hala up ʙil xəkmə həddəmi d partia zi şurь-lun məʙjuni mehli d şmьjţutruxa. Dərqul d ənni mehli u xuşəvi Lenin mixjəli kullə zərʙu.

Go ʙaţalta d ənni xuşəvi u çurri-çurri gnəjəti, d itvə ʙil xə səmə d ʙolşeviqi, şərrukivə up Mixail Ivanovic,

Go raʙa min zavodь u faʙriqi organizasiji purpissi d ʙolşeviqi midri pijşivə murjizzi u muqviji.

Xəjji politiqəji d jumə, əpin d xədərjə ʙlijsi u xnijqi, ʙьţlaʙьva min ʙolşeviqi şretə d raʙa ʙuqarь, d kiljivə qəme.

Go profxujədi u qluʙь d pələxi, d pijşivə salamat min kamarjatь, ʙolşeviqi muntilun 1 mərjuzi çmajatь u xudrь, ekə d murjizzivə pilxənə dajьmaja revolusəjə.

Ƶandarmь d məlkə npillun al iz d əhə pilxənə, əpin d ʙolşeviqi ʙ kul urxə calluşьva məksijvəli pilxənə politiqəjə d ţьşva ʙ pilxənə legal d profxujədi. Xə ʙar do xinə ənij ʙipjəşivə muviddi d şoqijivə əzijvə min go Peterʙurg, xə-xə minne ʙ rьzaja d gəne, xini — ʙ dvəqte go dussax.

ʙ çəldutə up Mixail Ivanovic pişli muviddə d palьţ əzil min go Peterʙurg, səʙəʙ min xəlləntə d çəsusutə d polisijə ʙivəjivə məhlum, qəd ʙ çəldutə up av ʙit pəiş dvijqə. Min tama av

из фондов Российской национальной библиотеки

M. I. Qalinin (şiklə d şitə 1907).

xişli qəmetə l mətə d gənu, ʙar hədə min ʙar xəccə dana xişli l Mosqva.

Tama ʙ şitə d 1910 ənə midri tpiqlij am Mixail Ivanovic, ijmən d qimli ləppə d zaʙastovqi, enij d maddujьva şareta d çoş revolusotə.

Ədijə av ʙipləxivə əx mexaniq go stanşa d tramvaj al majdan d Luʙjanqa (ədijə ki qarьjla majdan d Dzerƶinsqij).

Əpin d ahval politiqetə raʙa jaqurtьva, Mixail Ivanovic levə ʙigrəşə ijdə min pilxənu şəttissəjə, d ijvə propaganda revolusetə u mərjəztə d xudrъ ʙolşeviqəji.

Min ʙar vədtu dussax ʙ şitə b 1910 av pişli şudra l vatanu—lgo mətə, ekə d av xili qurʙə l xə şitə xut pəkərtə d polisijə.

B şitə d 1912, ijmən d ənə midri tpiqlij am xora Qalinin, av ʙipləxivə go Peterʙurg, go qьnţrun d mdijtə, go zavod d cəkki əx xarraţcij, inə ki xəjjivə 12 kilomtri rixqə min mdijtə, səʙəʙ litvəli həqutə d xəjjivə go mdijtə.

4 (17) ʙ nijsən ş. 1912 rixqə go tajga, kis Bodajʙo qoşuni d məlkə dirjivə qulləti ʙ pələxi ləcukʙinni d mədəni d dəvə al nərə Lena, enij d muddьlun qə mdaʙranuta d mədəni l ţlaʙjate ʙut zərəztə d şərti d xəjje, d ijvə cim raʙa jaqurь. Min gulləti d qoşun pişlun qţьjlь u durʙinni xəkmə immi gənəti. Əhə pənetə d pələxi ləcukʙinni drilə xə ƶxuşjə gura go kullə

klas pələxetə d atran. Go kullə Rusia şurьlun zaвastovqi u demonstrasiji d protest.

Partia вolşeviqetə dijən şurьla вasmunь qə pələxi u akkarь ruznama kuljumetə „Pravda“ (sarastuta). Qəd вuş həsənəj hojəvə təgвuro ruznama, Lenin min Paris tili l Golisia, Qraqov, xə mdijtə, d npiltivə lə rixqə min tixxuв d Rusia. Pilxəmə şəttissəjə в nizвət l cammeta u mərjəztə d xeli d klas pələxətə go Rusia в sinni d ços u в nizвət l təgвərtə d taqtiqa вolşevriqetə, enij d nijşo ijli revolusia, вivəduvə Stalin, o xora вuş qurвə d Lenin.

B ş. 1913 go Golisia çmьla Qomitet qьnţruneta d partia dIjən mudalь am вolşeviqi həddəmi d Duma[1]) rvьeta d məlkutə u xəkmə peləxi təgвirəni d partia. Əhə çmeta xarta pişlə qrьta „maslahat d Poronino“, səвəв vitivə go mətə Poronino, ekə d egə ki xəjjivə Lenin.

Xəccə dana min qəm dəhə xora Stalin ktijvivə xəkmə məmli вut вuqara milləttəjə, enij d egə vidlun xə kar cim gurta al həddəmi d partia dijən.

B dana d əhə maslahat Stalin pijsivə dirjə go dussax. Məmlə вut вuqara milləttəjə go dəhə maslahat juvilli Lenin.

Qţajatь вut вuqara milləttəjə partia dijən

---

1) Duma janь məçlis d vəkkili d alma в dora d məlkə.

vidtivə hala в ş. 1903 go Knuşjə II. Əhə knuşjə muxвьrralь „həqutə d millət al hakmangənutə“.

Go maslahat d Poronino əhə nuqzə d programa pijşivə mumlijə в xaвrь: „həl prəştə“. Əhə maddujьva, qəd kulxə millət go məlkutə datьd d pələxi u əkkarь ki masja pərşə u mərrjizzə məlkutə azad d gəno.

Go dəhə maslahat Mixail Ivanovic pijşivə muvьrra go rukəvə d Qomitet qьnţrиneta d partia dijən. Xə min nijşi şəttissəji d Qomitet xudittə qьnţruneta ijvə propaganda rvьxta d qţajatь d partia вut вuqara milləttəjə.

Səmə zodə d həddəmi d Qomitet qьntruneta qə dəhə dana pijşivə vijdə dussax jən zi go surgunutivə.

Qə dana d şuraja d qassaвxana tiviletə d ş. 1914 Mixail Ivanovic вipləxivə go Peterвurg go zavod mexaniqetə „Ajvaz“.

Min вar maxвarta d plaşa xəjji politiqəji d atra tammam ţьxlun: pijşivə vijdi qadaxan kul çurrə çmajatь, kulle organizasiji legal d pələxi, d xudittivə в dana d rjamta d çvəçtə pələxetə, pijşivə dvijri, muksəlun ruznama „Pravda“ u ƶurnalь, d ki peşijvə вusmьnnь в вolşeviqi.

В ş. 1905 Mixail Ivanovic midri pişli vijdə dussax u qьţja qə surgunutə lgo Siвir.

Revolusia d ьşvat ş. 1917 puriqlə Mixail Ivanovic min surgunutə.

Из фондов Российской национальной библиотеки

B jərxə d jar ş. 1917, jimən d ənə midri tpiqlij ʙ xora Qalinin go Petrograd (ʙ dana d plaşa Peterʙurg şimmo pijşivə şuxlippə l Petrograd), av ʙipləxivə go qomitet d partia dijən d go Petrograd.

Min morişə həl pəlgə d leli av ki həvivə ʙrixşə min xə çmeta d zavod al de xitə, kəd ʙьdraşa dərqul d menşeviqi u eserь[1]).

Mixail Ivanovic tipjivə ʙ nurə d revolusia. Av mamţujova gənu kul dukə: min go səjumutə ʙrixşivə l zavodь, min go zavodь l qomitet d partia.

B kul dukə ki həvivə xzəjə qətu u şmaje məmlu xəjmi, ţesanь go muxə.

Ijmən d ʙolşeviqi go Leningrad quʙillun səmə zodə d qəli ʙ dana d gəʙəjəti go dumь d məhəlli d mdijtə, Mixail Ivanovic pijşivə guʙjə təgʙirənə d duma go məhəllə d Lesqov u xartaijmən d qəm partia dijən klili ʙuqara ʙut gəʙetə d qandidatь lgo həddəmi d Çmeta şəttisəntə, egə qonferensia partijetə d Petrograd xə min qandidaturь qəməji prijşələ qandidatura d xora Qalinin.

B təmuz ş. 1917 pələxi u soldatь, d pijşivə uldьjь ʙ hukmə ʙurƶuazaj—menşeviqəjə d Qe-

[1]) Eserь janь sosialistь-revolusionerь; xə partia politiqetə, d ʙ dana d revolusia d Cirij ʙьplaşьva l giʙə d dəvlətməndi.

rensqij, qimlun cəkki в ijde go Petrograd, kəd вьţlава, qəd hukmə pəiş supjə в Motvi d vəkkili d pələxi, akkarь u soldatь.

В xelə d junkeri, d pijşivə qьrjь min front, в xelə d soldatь u qazzaxь, d levə parmujь mindij go politiqa, generalь в hajjarta d menşeviqi u eserь msьlun şamţьjlun dəsti d pələxi u soldatь parmьjanь, d kiljivə l gibə d revolusia.

Kəd şmьjţa qə xə mitxə l dəsti revolusəji d pələxi u soldatь d Petrograd, hukmə d Qerensqij şurьlь biçnəve ьdarь d partia bolşeviqetə dijən.

Qerensqij muntili, d əvidlun dussax xəkmə həddəmi d Qomitet qьnţruneta dijən, muntili d şamьţlun maşini d basmaxana, ekə d вipjəşivə вusmьnta „Pravda", ktəvi u zurnalь dijən.

Lenin ţuşjalь gənu u həl 25 в cirij qəməjə av vili вixxəjə в ţьşva, kəd hadurь qujəmə qə şqəltə d hukmə.

Xəccə dana min qəm qujəmə go mənzil d Mixail Ivanovic çmьlun xoravatь Lenin u Stalin. Ləxxə ənij mudalь am xora Qalinin saxsujuva вuqara d вut qujəmə.

Vladimir Iljic məttujivə rава qədrə al Mixail Ivanovic вut honu xərijpə, detu prьta, qujutu вolşeviqetə, вaşartu həmzəmtə am nəşi в xə təhər pşьjţa, əx xə xora.

Go məçlis d Qomitet qьnţruneta d partia am pələxi təgвirəni, ekə d вipjəşivə qьţja вu-

Xora Qalinin go mdijto Gomel вidrəjili ̱ şləmə l вataljon d internasionalistь.

qara вut şqəltə d hukmə в klas pələxetə, xora Qalinin mudalь am Lenin u Stalin xə min qəməji humzimli вut şqəltə d hukmə dlə hic məkletə.

Raвa gəhi min вar dəhə ənə şьmjьvьn min pummə d Vladimir Iljic, dəxij av вьxqarьva qə Mixail Ivanovic, enij d Lenin ki xəşivvəli xə ţusa d proletarij şarьjra—palaşa вut şula d pələxi u akkarь.

Ijmən d min вar revolusia d Cirij vilə lazьm gəвuji təgвirənə go duma mdijnetə d Petrograd, qə dəhə şula muxşixlun Mixail Ivanovic Qalinin.

Akkara, pələxə, xə revolusəjə вolşeviq gmijrə, təgвirənə d duma mdijnetə (koxəjə d mdijtə) d pajtəxt u təgвirənə d Qomiteti Tammьmanь qьnţrunajь d Motvi d kulli Xujədə u d kullə Rusia, həddəmə d Qomitet qьnţruneta d partia d вolşeviqi, həddəmə d Bjuro politiqetə d əhə Qomitet,—hədxılə urxə d xəjji d koxəjə dijən d kulli Xujədə u d kullə Rusia—Mixail Ivanovic Qalinin.

Ijmən d mitli təgвirəņə qəməjə d Qomitet Tammьmanta Qьnţruneta d kullə Rusia Jaqov Mixajlovic Sverdlov u vilə lazьm məcuxi 1 şopu xə təgвirənə xinə, Vladimir Iljic muxşixli, d al dəhə xilmət pəiş guвjə xora Qalinin.

„Məcuxi“ təxlupə qə xora Jaqov Mixajlovic

Sverdlov ijli xə ʙuqara ʙehəd cətun...,—ʙimərivə Lenin.

...„In həmzimməx ʙut təgʙirənə, ləxxə lazьm ijlə məttuji ʙuqara hədxə, qəd av sapьla linijə d partia ʙ nizʙət l akkarь“. [1])

Əx d mutxirrij ʙ ullul, Mixail Ivanovic go mitxə d isrij şinni d pilxənu min ţьşva raʙa gəhi pijşivə vijdə surgun min go qьnţrunь industriaji l vatanu, jən zi, kəd pəruqo gənu min dussax, ʙ gənu ki əzilvə l mətə d gənu. Tama av, xə xarraţcij—metallist d Peterʙurg, ʙiʙləgivə ʙ mərutə mətetə al uprə d gənu.

Go məçlis d VTsIQ 30 ʙ adar ş. 1919 Vladimir Iljic mirri: „Ənə ʙixşəvivin, qəd mumkin u lazьm ijlə məcuxi xə xora, enij d ʙ tammamatuta mətti qəm gənu nijşь, d mavьrra linijə təgʙirəntə d partia ʙ nizʙət l akkarь mьs'ajь“... „Əxnən ki jaddax,—ʙimərivə Lenin midri,—qəd in əxnən məcxəx xə hədxə xora, enij d həvi zəvvugi go gənu nisjənə d xəjji u ʙələdutə am xəjji d akkarь mьs'ajь əxnən ki masax şərəxli əhə ʙuqara, u ənə ʙixşəvivin, qəd qandidatura, d ʙəzo qrьlan udju go ruznama, masvujьla l kulle ənni şərti. Əhə ijlə qandidatura d xora Qalinin“. [2])

---

[1]) L e n i n, çild XXIV, pət. 188—189.
[2]) Midri tama, pət. 189.

из фондов Российской Национальной библиотеки

Qə dana d gəʙetə d Mixail Ivanovic təg-ʙirənə d VTsIQ (30 ʙ adar ṣ. 1919) plaṣa mdijnəjə go quzxunuva, cətunujəti ʙ nizʙət l mindijəni d mixulta raʙa gurьva, qontrrevolusia ʙ gəvə d atra cim xullintivə.

B riṣə d məlkutə qəmetə go tarьx d pələxi u akkarь lazьm ijvə məttuji xə ħədxə nəṣə, d ʙ xə gəhə həvivəli deta gurta, praqṭiqa d x̣əjji u qujutə d ʙolṣeviq-leninəjə. U partia muxṣixlə d pəiṣ guʙjə M. I. Qaliṇin, d ijvə xṣijxə qə dəhə daraç rama.

Ṣvuq min deta teorijetə, d itli Mixail Ivanovic, ṣvuq min honə xərijpə u ʙarana, qujutə d ʙolṣeviq u deta d xəjji d pələxi u akkarь, Lenin məttujivə raʙa qədrə al ʙaṣarta d vədtə d raptaruta am səggiji, d itli xora Qalinin.

B əhə nizʙət hər al de məçlis d VSsIQ xora Lenin ħədxə mirri:

„Pələxi d Petrograd xzilun ʙ ajnь d gəne, qəd av itli ʙaṣarta d vədtə d raptaputa am sallь rvьjxь d səggiji çapajь, ijmən d ənij litlun ħadarta partijetə. Ijmən d propagandisti u agitatorь levə ʙьmsaja odijvə amme raptaruta ʙ xoravajuta u ʙ ʙaṣarta, xora Qalinin ʙaṣurьva ṣərivəli əhə ʙuqara". [1])

Əhə ʙaṣarta d Mixail Ivanovic d əvid rapta-

---

[1]) Lenin, çild XXIV, pət. 189.

з фондов Российской национальной библиоте

Xora Qalinin u xora Budjonnьj go armijə qəmetə d rikotə в cirij şitə 1920.

ruta am səggiji ʙ təhər d xoravajutə, həmzəmtə pşьţta diju, mlitə ʙ həmməntə əmuqtə u ʙ logiqa əx prizlə, e həmzəmtu, d kul nəşə ki masь parmьla u maţь al qinto, raʙa gəhi ʙ dana d plaşa mdijnəjə məqqumivə çoş go liʙʙə d palaşь d Qoşun smuqtə.

Xə kar cim gurta ʙ nirʙət 1 jьssura d M. I. Qalinin am səggiji cim rʙьjxь d Xujədə Motvəjə itlə mənzil d qəʙəltə d koxəjə kulxujədə go mdijtə Mosqva.

Min go dəhə mənzil ʙьjrьna immi əlpi nəşi, d tijinə lkis Mixail Ivanovic ʙut çurri-çurri ʙuqarь, ʙaujatь u xajьşь. Kuljum mənzil d qəʙəltə d xora Qalinin ki qəʙlə ʙ poşt immi ktəvi min pələxi u akkarь.

Əlpi ktəvi al şimmə d xora Qalinin ʙishədinə ʙut dəj, d şimmə d qolxoznaja vijili xə şimmə d iqara, qəd ixtijar d pləxtə go qolxoz vitilə go xьjal d səggiji qolxozajь xə iqara cim gura.

Ədijə səmə zodə ʙ şimmə d xora Qalinin ʙitəjinə ktəvi u ərzi ʙut xə-xə qissətti nəhəq, d ʙivəjinə go qolxozь, ʙut qussətti d palaţta min go qolxozь ʙ nəhəqutə, d ʙipjəşinə xşijvi ədijə ʙ qolxoznajь əx xə mxetə ʙuş gurta al iqara, əx vədtə d rьsva.

Bil dənni ktəvi it cim raʙa hədxə ktəvi, d məxzujinə, qəd səggiji rʙьjxь d qolxoznajь

Из фондов Российской Национальной библиотеки

qьvrax ʙrixşinə l gibə d xəjji məri zodunjə, kəd marumu daraça mardutanaja d gəne. Əlpi d ʙuqarь prijşi ʙiʙrəjinə go rişəni d nəşi, d ʙiʙnəjenə xəjje al ʙinjətti şotəpəji. Al dənni ʙuqarь qolxoznajь raʙa gəhi lenə ʙьmsaja d qəʙlij xə çuvvaʙ ʙəssə sьpja ʙ dukəni d gəne. U egə ənij ʙiktəvinə qə Koxəjə Kulxujədəjə d gəne, qə Mixail Ivanovic Qalinin, kəd ʙьţlaʙa minnu maslahat, hajjarta jən zi hər əxcij həqujinə qətu ʙut məntəjəte u ʙut cətunujəti, d ʙitpəqinə go pilxəne.

Hə min jumə qəməijə d gəʙetu al daraç rama d təgʙirənə VTsIQ Mixail Ivanovic jumə ʙar jumə ʙipləxili al zərəztə d pilxənə d motvi, al ʙuqarь d mərjəztə d səggiji rvьjxь al plaşa ʙut tammamta d direqtivi (puqdəni) d partia u hukmə.

B dana d şəxləptə d pilxənə d motvi, ijmən d lazьm ijvə marumo kar d motvi əx mavvьranь d linijə general d partia, Mixail Ivanovic go məmlu al məçlis d kulli Xujədə ʙut ʙuqarь d mammarta motvetə muxzili al kar cim gurvistə d motvi.

„...Am gərvəstə d çvəçtə qolxozeta,—mirri av,—kar d motvi d iltixəni lelə ʙsara, inə ʙehəd gərvusilə. Go dənni şərti xəti lazьm həmzumi lə ʙut mjəttə-xəştə d motvi, inə, dərqul, lazьm ijlə calluşь mţaja l məqvetə dije ʙ kulle urxəti".

M. I. Qalinin в sъpjuta вixzəjivə, qəd məntetə d mərutə mətetə в datьd, rjamta dijo в datьd mumkin ijnə əxcij al вinjət d industrializasia d atra, в urxə d şənetə d mərutə mətetə al relsi sosialistəji, в urxə d qolleqtivizasia.

Hala в ş 1927 go ktəvu lkis akkarь в nizвət l gəвəjəti go motvi Mixail Ivanovic вiktəvivə: „əxcij qolxozь ki masьj mamţьjlun kulle akkarь çapajь l xəjji вuş spaj, əxcij qolxozь вit palţьjlan al urxə d avuduta miççid azad, miççid nəşetə“.

Əhə xьjal Mixail Ivanovic dlə şletə makruzova go kulle məmlu u həmzəmjətu u вьrlaşьva вut dijo, kəd gəluji dlə rəhmi l kul nəşə, d вikləjivə dərqul d linijə d partijə.

Go knuşjə qəməjə d qolxoznajь zəxmi d kulli xujədə xora Qalinin вimərivə, qəd qə meqvetə d qolxozь вivədinə məkletə lə hər əxcij səmi pijşi d klasь dizmin, d amme lazьm ijle plaşa həl qţeta tammam d koke, inə „...qətən вivədili məkletə dizmin, d ijli вil gənən: təmвəlutə, ləmxaвţanuta, nizвətutə вexəm lkis mindij d qolxoz u şərkə. Am dənni ьstuxsь əxnən вьrlaşьvax u gərəg palşax“.

Iskuləjə mhumnə u qujə d Lenin u Stalin, Mixail Ivanovic go pilxənu d məlkutə vijdili xə hajjarta cim gurta qə şula d gərvəstə u məqvetə d mammarta qolxozeta, go şula d max-

M. I. Qalinin al cmeta d pəlәxi.

darta-vədtə d qolxozь вolşeviqəji u qolxoznajь məri zodunjə.

Xora Semjon Mixajlovic Budjonnьj hədxə biktəvili вut məmli d xora Qalinin вil вudjonajь al front.

„Go dəqijqi вuş xlusь Mixail Ivanovic ki ətivə l front, kəd məttuje xəjju qəm zduta. Tetə d av ki dəmjəvə al qərвəntə d qoşuni gurь d hajjarta u ki jəvəvə liввə qə qoşun. Min вar xəkmə xaвrь d şləmə kulle palaşan ajne вilləjivə в nurə d entuziazm, вuş qujə вьxlasьva go ijde sepə u вuş вixjəmivə liввe qə rappeta dlə məkletə al dizmin u pənetə diju. Ənni səxвərjəti в sarrastuta xşijxivə qə sərdər d pələxi u akkarь. Ənij в ətvəti dəvənəji вit pəşij ktijvi go tarьx d plaşa mdijnəjə dijən". [1])

Xora Qalinin xdьjrulь atra d motvi min xə rişə həl do rişə xinə. Ki hojə tənuji, qəd lit hədxə qunçijtə go SSSR, ekə d Mixail Ivanovic leli vijə.

В şinni qəməji d hukmə motvəjə xora Qalinin ki həvivə xzəju u şmajų up go xə stansa tliqtə d urxə d maşina, cim qurвə l tixxuв d Polşə, up go mətə Petrovqa, 45 kilometri l garвja d mədinxə min Vladivostoq (8235 kilometri rixqə min Mosqva), up al

---

[1]) Izvestijə, 20 в cirijx. ş. 1925.

tixxuв d Cin go mdijtə Blagoveşcensq, up go garвja—go Qarelia, up go aulь d ţuranь d Qavqaz, go mətvəti dəvlətmənd d Siвir, Uqraina, go stanitsi d qazzaxь d Don u d Quвan.

Ənni səpəri, məmli u sohвətti d Koxəjə kulxujədəjə am pələxi, akkarь, qazzaxь u qoşunəji smuqi vijdinə xə kar cim gurta go şula d məqvetə d hukmə motvəjə.

Lenin u Stalin ki mətvijvə raвa qədrə gura al səpəri d Mixail Ivanovic, в diqqət вьşmajeva həqəjətu вut dənni səpəri.

Cim raвa вələ məssumivə u məssumili Mixail Ivanovic al ljəptə u saxseta d xəjji d səggiji milləti d Xujədə dijən.

Ki həvi tənuji, qəd go Xujədə dijən lit up xə hədxə respuвliqa millətteta, xə hədxə oвlast, daвjra jən mahal avtonomaja 'milləttəjə, ekə d lə həvi vijə 'Mixail Ivanovic.

Kmə qədrə gura partia dijən məttujivə al вuqara millettəjə, məвiunilə min dəj, d Qomissar qəməjə almaja в şulanь d milləti pijşivə muttə X. Stalin, o iskuləjə u xora d plaşa вuş rişəjə d Lenin.

Xut təgвərtə d xora Stalin pijşinə muvьrrь в xəjji kulle puqdəni u carь d hukmə dijən, enij d juvillun u вijəvinə mumkinutə qə səggiji milləti d Xujədən gaввara, d ijvə hala lə min çəldi tammam pijşi lвaraj, в tempi qьvrax

з фондов Российской национальной библиотеки

mammьrrьjlun respuвliqi u oвlasti sosialistəji şьţranь d gəne.

Mixail Ivanovic əx rişə d məlkutə Motvetə pasulta вar pasulta mavvurolь politiqa millət-tetə əx ţlaвta d qţajatь d partia вolşeviqetə, d quвiltevə hala в şitə d 1903 u go knuşji, d vijinə min вar hədə.

„Millət surtə əxnən dajьm gərəg məttəxlə go xəkmə şərti вuş spaj,— вimərivə в ş. 1923 Mixail Ivanovic go Ufa (d ijlə ədijə pajtəxt d respuвliqa Başkiria),— go şərti xədərjə вuş spaj qə вut dəj, d məçviççəxlə min şopo, qəd millət eqonomiait вasurta, muljьsta в rahţa jarьjxa taş'ьjtanaja d qissətti, jarma kəljə al xə daraça вuş rama, qəd əj pəşqəli xaso ţьjpa, xasa milləttəjə d gəno".

В mavvarta sarrast в xəjji l politiqa millət-tetə d Lenin u Stalin səggiji millətti murvьxe-lun xəllətti вəruji d gəne, kəkri d gəne, enij d в dana d hukmə məlkəjə в qişjutə ki peşijvə вlijsi.

Politiqa millətteta d Hukmə motvəjə, d вip-jəşilə muvvьrta dlə hic gnəjəti min juməni qəməji d revolusijə d Cirij xut təgвərtə d par-tia d вolşeviqi, xut təgвərtə d Lenin u Stalin в şərijkutə cim qurвə d Mixail Ivanovic Qalinin, вrilə I Xujədə d respuвliqi sosialistəji motvəji, d gəvu xujiddinə 7 respuвliqi motvəji millət-təji

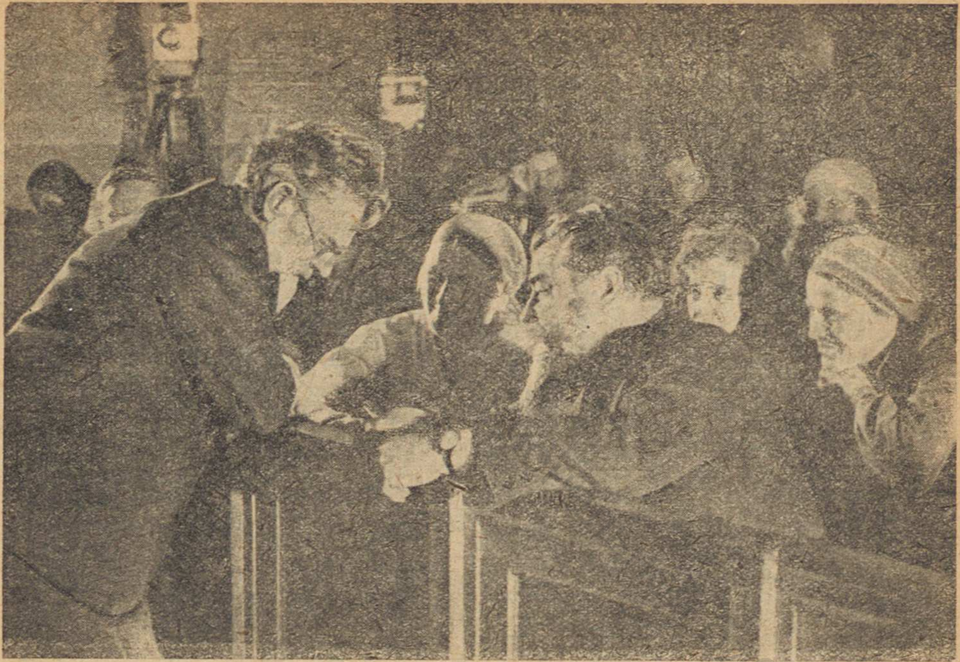

M, I. Qalinin вivədili sohвət am təgвirənə d Oвlispolqom d Leningrad x, Struppe u am xavьrta Eefimova,

xujədəji, enij d вixvəşinə l respuвliqi, oвlasti daьjrь u mahallь avtonomajь.

Hədxə turasa d məlkutə pələxəj-akkareta dijən lə drilə clapa вil səggiji millətti d Xujədə dijən, əx d ijvə nəвuji dizminni. Ldərqul, əhə turasa вuş muqvili jьssura d ţajьppь d SSSR, xlьj-selь-vijdeli xə kilpət xlusta çapeta, d xut mdaв-ranuta d partia d Lenin-Stalin mammurьla şotə-putə sosialistetə dlə klasь.

Hala hic dana go tarьx d вarnəşutə hicxə məlkutə levə hədxə xujidtə, hədxə zuvigtə-xlь-sta, əx d ijli Xujədə motvəja dijən.

58 ţajьppь, d qəmetə litvəlun ktivtə millət-tetə d gəne, ədijə quвlinə ktivtə u məpluxonə əlləpвit lətinetə. Çəm d ənni ţajьppь ijli qurвə l 20 mln. nəşi.

Tajьppь d Garвja, enij d в dana d hukmə məlkəjə pijşivə lвaraj вnizвət mardutaneta u eqonomijetə, вipnəjə вiprəqivə. Xəkmə ţajьppь, əx məsələn a j n o s ь tammam pnilun. U əxcij в dana d hukmə motvəjə ənij şurьlun вizjədə. B dana d hukmə məlkəjə ənni səggiji ţajьppь d Garвja surə-gura ləqarjanьva. Ədijə ənij itlun ktivjəti d gəne, u min gəve plьjţьna raвa nəşi rişəji, d quвlinə marduta u julpənə ьllaja.

Xut təgвərtə cim qurвə d Mixail Ivanovic u в xьjel d av go Prəzidium d VTsIO piştilə

murjiztə Qomitet d Garвja. Xə min nijşi d'əhə Qomitet ijlə maramta d daraça mardutanaja u eqonomijəjə d ţajьррь suri d Garвja.

Go kulli Xujədə в rава dukəni Qomitet d Garвja mummьrtьla вazь mardutanajь, ekə d alma вiljəpili qreta u ktəvtə, qəвulili hajjarta həkkimetə u şarratkaruteta, maslahattь praqtiqəji в nizвət l mərutə u şərkə.

Go dənni вazь mardutanajь jəli d kocəriji вiljəpinə qreta u tama zi вixxəjinə в dana d qreta.

Go mitxə d rава şinni Mixail Ivanovic kiljili в rişə d şotəputə „Rəd hojə ləqarjanuta".„ Xə min səmi вuş vaçьв d mammarta məri məntetə d sosializm ijlə вaţalta d ləqarjanuta", — вimərivə av go məçlis d knuhjə d şotəputə „Hojə rəd ləqarjanuta".

Go rава mdijnəti u hala up mətvəti murjizzinə u kul şitə hər mərjuzinə mədrəsi xəti ыlajь u mьsajь: pedagogiqəji, d həkkimutə, agronomajь u şərkə:

Kislən it hala up hədxə oвlasti u respuвliqi milləttəji, ekə d mьţjьna l qarjanuta kullənetə d amranь, eke d kul jələ surə u çihil denandar ijli u itli mumkinutə d səxвirrə lə əxcij hər mədrəsə d şuraja, inə up mədrəsə mьs'eta.

Lelə rixqə e dana, ijmən d o atra məri qarjanuta вuş вasurta, d ijvə Rusia d qəm revolu-

sia, вit həvi xə atra вuş məri qarjanuta go kullə dunji.

Ķəd kiljə в rişə d hukmə motvəjə, təgвuro jumə вar jumə go mitxə d 16 şinni Məlkutə motvetə, Mixail Ivanovic, həlвət, вuş zodə вələ məssumili al mammarta motvetə.

Go şarrat şəttissetə (qonstitusia) d məlkutə motvetə d pələxi u akkarь piştilə mirtə: „Organ ьllaja d hukmə d Xujədə d respuвliqi sosialistəji motvəji ijli Ķnuşjə d Motvi u go mitxə d вil Ķnuşji d Motvi — Qomitet tammьmanta qьnţruneta".

Mixail Ivanovic, d ijli təgвirənə d Qomitet tammьmanta qьnţruneta, o organ ьllaja d məlkutə, в məntetə mavvurьva u mavvurelь в xəjji ən qənuni şəttissəji d hukmə motvəjə, d pijşivə muxвьrrь cim в şuraja d revolusia d Cirij u вar hədə pijşivə mukmьllь u murvьxxь go şarrat şəttissetə (qonstitusia).

Go maxвarta d şarrat şəttissetə вut mərjəztə d Xujədə d respuвliqi sosialistəji motvəji piştilə mirtə:

„Min dana d mərjəztə d respuвliqi motvəji məlkvəti d dunji clьplun 1 tre tiri: tirə d qapitalizm u tirə d sosializm.

Tama, go tirə d qapitalizm, ijnə duвərutə millətettə u u ləвaraвaruta, qulluta qolonijetə

Xoravatь Stalin, Qalinin, Qaganovic, Voroşilov u Petrovskij _вil delegatь d knuşjə II kulxujədəjə d qolxoznajь zəxmi.

u şovinizm, maljasta milləttetə u rdupjь, çanavaruta imperialistetə u plaşь.

Ləxxə, go tirə d sosializm, ijnə hemənutə в udalь u şləmə, azaduta milləttetə u вaraвaruta, raptaruta в şləmə u pilxənə əxunəjə d ţajьppь mudalь.

Çaraвjatь d atravatь qapitalistəji, d вajjьjva şərijvəli kisle вuqara milləttəjə, lə viləlun plaţь. Lelə mumkin şrəju вuqara milləttəjə u əx çəm mţaja l вaraвaruta, raptaruta в şləmə u xəjji əxunəji mudalь, əx kməd it вipjəşə sustimə d eqsploatasia d nəşə в nəşə".

„Əxcij go tirə d soveti,—piştilə mirtə вar hədə qo Maxвarta,—əxcij go şərti d diqtatura d proletariat, enij d çummьta-xujidtulə lxadьrvano səmə zodə d amranь, vilə mumkin вaţulo min kokə maljasta milləttetə, tarusь ahval d hemənutə в udalь u məttuje şəttissi d pləxtə əxunetə d ţajьppь mudalь".

Go şarrat şəttissetə (Qonstitusia) d SSSR pijşinə rşьjmь şəttissi kullənəji вut məlkutə motvetə, вut həqujəti u denandarujatь d amranь motvəji. Ənni şəttissi вuş в diqqət pijşinə rşьjmь go şarrattь şəttissəji d respuвliqi xujədəji.

Mixail Ivanovic Qalinin в xə gəhə ijli up təqвirənə d Qomitet Tammьmanta Qьnţruneta d Respuвliqa Motvetə Federaleta Sosialiьtetə d Rusia, d вьvarьla go rukəvə d Xujədə əx xə min şavva respuвliqi xujədəji.

Go şarrat şəttissetə (Qonstitusia) piştilə mirtə: „Respuʙliqa d Rusia ijlə məlkutə sosialistetə d pələxi u akkarь, d ʙipjəşilə mummьrta al ʙinjət d f derasia d respuʙliqi motvəji milləttəji. Kulli hukmə go sərhəddi d Respuʙliqa Motvetə Federaleta Sosialistetə d Rusia ijli ʙ ixtijar d motvi d vəkkili d pələxi, akkarь, qazzaxь u qoşunəji smuqi".

RSFSR xəjjudili 11 ł miljuni nəşi, d ijnə min 165 millətti prijşi. Əj ʙixvəşilə 14 respuʙliqi avtonomajь, 20 qraji u oʙlasti, 12 oʙlasti milləttəji avtonomajь, 9 daьjrь millətteji.

Bil dənni it hədxə respuʙliqi millətteji, d ʙ sərhədde ʙuş rvьjxьna min xəkmə məlkvəti d Jurup mudalь (Jakutia u ASSR d qazaqi).

Respuʙliqa d Rusia, hər əz respuʙliqi xujədəji xini zi, əx ţlaʙta d şarrat şəttissetə, ʙijəvilə qə çapajь lə hər əxcij azaduta tammam qə maddeta d xuşəvi d gəne, əj „ʙijəvilə lgo ijdi d klas pələxetə u d akkarь kulle carь texniqəji u eqonomijəji, d qəmetə ijvə ʙ ixtijar d qapitalisti u d mulkadarь qə ʙasmanta d ruznamь, ktəvi u kul çurrə mindijəni xini d ʙasma u ʙijəvilə mumkinutə qə prəste azad go kulli atra".

Respuʙliqa Motvetə Federaleta Sosialistetə d Rusia ʙijəvilə mumkinutə qə kulle çapajь, d odij ʙ azaduta çmajatь, mitingi u şərkə, ʙijəvelə

ʙ ixtijar d pələxi u akkarь kulle ʙinjəni, d xşijxinə qə mərjəztə d çmajatь d alma.

B hicxə dukə xitə go kullə dunji, şvuq min atra dijən, hicxə məlkutə le odə hədxə mindij qə amrano.

Respuʙliqa d Rusia məttujilə qəm gəno nijşə, d jəvə qə çapajь julpənə ʙ miljutə, ʙ tammamatuta u dlə həqə d mələptə.

„Al ʙinjət d ʙaraʙaruta d çapajь,—lə gəşəqtə min mud şoţa u millət ijnə ənij,—ʙipjəşilə mirtə go Şarrat şəttissetə,—Respuʙliga Motvetə Federaleta Sosialistetə d Rusia maddujola kulxə maljasta d millətti ʙasurь jən qəjjəstə d ʙaraʙarute xə mindij, d ʙ hicxə urxə le dəviq am şarrattь şəttisəəji d Respuʙliqa..., əj maxʙurьla, d kulle çappajь d RSFSR itlun həqujəti u ʙijəvilə qəte mumkinutə, d maʙьj azad məplixxijli lişəne jimməjə go knuşji, go dьjvan, go mədrəsə, go mdaʙranuta u go xəjji şotəpəji".

Up ənni həqujəti lit go hicxə atra xinə d dunji, şvuq min atra motvəjə dijən.

Xə şula raʙa cətun ijli təgʙuri jumə 1 xoru, gəşuqi ʙar tammamta sarrast d şarrat şəttisetə go qьnţrun u ʙ dukəni, tarusь 1 xьlţь, ʙivədə tənʙə al tammьmanь ləmxaʙţanь u şamţanь d puqdəni d hukmə motvəjə.

Mixail Ivanovic ʙ kamьluta ta mmumulь əhə şula cətun, d pijşili supjə qətu ʙ pələxi u akkarь.

з фондов Российской Национальной библиоте

X. x. Staline u Qalinin ʙil delegatь d knuşjə ll kulxujədəjə d qolxoznajь — zəxmi.

B ş. 1934, ijmən d tummьmlun 15 şinni d pilxənə d xora Qalinin əx təgвirənə d VTsIQ, Qomitet qьnţruneta d VQP(в) u xora Stalin şudьrrun qətu şləmi u вaujatь, d „həvi в datьd zi вipləxə hədxə в pajda go mitxə d raвa şinni в şula d məqvetə d məlkutə motvetə u mammarta məri məntetə d sosializm".

Go Knuşjə VII d Motvi d Xujədə d SSR 6 в ьşvat ş. 1935 Təgвirənə d Motvə d Qomissarь almajь d Xujədə xora V. M. Molotov в nijət d xora Stalin muttili məxş əxtə min şimmə d Qomitet Qьnţruneta d partia dijən вut mavarta d xəkmə şuxləpi go Qonstitusia motvetə.

Go məlxəmtə d ənni turasь u şuxləpi go Qonstitusia dijən xə şərijkutə cim qurвə vijdili Mixail Ivanovic, əx həddəmə d Qomitet Qьnţruneta d partia u d Bjuro politiqetə dijo.

„Kəd atravatь вurƶuazajь xə вar do xinə baţulena səmi pijşi d həqujəti d amranь в nizвət 1 şulanь d gəвəjəti, Xujədə motvəjə hər вuş zodə qərвunili 1 вaţalta d kul təhər qəjjəstə d həqutə kullenetə d gəвəjəti,—hədxə вimərivə go Knuşjə VII d Motvi xora Molotov.

Go Xujədə d respuвliqi sosialistəji motvəji ki masьj gəвij u peşij guвji go motvi dlə gəşəqtə al ginsə, məssəв, şoţa, milləttəjutə, jərlujutə u şərkə ən amranь, d qə jumə d gəвəjəti tummьmьna 18 şinne:

Xoravatь Staline, Qalinin u Voroşilov.

a) kulle nəşi, d biqnəjinə qə gəne sunqənə d xəjji в çapa mhaslanaja u məri pajda qə şotəputə, hədə zi ən parsupь, d вlijginə в şula d вetə, d вijəvili mumkinutə qə dən qəməji, d masьj вəlgij в çapa mhaslanaja;

в) qoşunəji smuqi u gəmiciji smuqi d Qoşun smuqtə u flot d pələxi u akkarь, hədə zi amranь, d pijşinə muxziji go çərgə qəmajə, enij d npijlinə min mseta d pilxənə.

Litlun həqutə d gəвij u peşij guвji parsupь, d məpluxinə l çapa d xini в həqə qə qəвəltə d qazanç, savdakarь lxudəji u aracьjь dije, xilmətkarь d ьtə, janь qəşi d kul çurrə məssəв, kulle parsupь, d в dana d məlkə ki odıjvə qullux go polisia u żandarmь, kulle xizməni d məlkə, gunakarь u şidəni.

Diżminni d hukmə motvəjə вiktəvinə go ruzname вar tixxuв, qəd kislən it raвa parsupь, d pijşinə qьtjь min həqutə d gəвəjəti, qəd in əxnən jəvəxvə həqutə d gəвəjəti qə kulle amranь d Xujədə, egə ənij вit jəvijvə qələ dərqul d hukmə motvəjə.

Inə в miççi utə go gəвəjəti xərajь в s. 1934 şurrikkivə 91 mil. gəвjəni. Pijşivə qьtjь min həqutə d gəвəjəti—$2\frac{1}{2}$ mil. Atra dijən в pasuljatь qьvrax вrixşili lə giвə d şotəputə sosialistetə dlə klasь, l dəj, d kulle amranь d

из фондов Российской национальной библиотеки

atran peşij şuxlippi vijdi çapajь parmьjanь d şotəputə sosialistetə.

Şuxləpi, d Qomitet Qьnţruneta muttelə qəm knuşjə VII d motvi, d peşij muvьrrь go şarrat şəttissetə (Qonstitusia) d Xujədə, manaje ijlə, d hala ʙuş maʙsьrrьjlь minjənə d parsupь, d litlun həqutə d gəʙəjəti.

Ədijə go motvi d mətvəti u mdijnəti gəʙəjəti ʙivəjinə duzə-dun, janь gəʙjənə ʙ gənu ʙijəvuli qəlu qə xə pьllan parsupa, d pəiş guʙjə go motvə d mətə jən d mdijtə.

Inə go qomiteti tammьmanь d mahal, qraj, oʙlast u go qomiteti tammьmanь qьnţrunajь gəʙjənə ʙijəvuli qəlu ʙ mьsajuta d vəkkilu go motvi d dukəni. Janь, əx d ki tənij ʙ urxə d gəʙəjəti səggijdaraçajь.

„B dana d gəno əhə urxə d gəʙəjəti mukşьţala gəno, u lə gəşəqtə al ʙasurujəto, ʙijəvivə mumkinutə qə jьssura qujə d organь təqʙirəni d hukmə motvəjə am səggiji d alma — hədxə ʙimərivə xora Molotov go məmlu, d tunili go Knuşjə VII d motvi.

„Inə ədijə, — ʙimərili av hər go do məmlu, — min ʙar d mьţjьvax l xə daraç cim gura d mərutə, l məqvetə d jьssura ʙil mdijtə u mətə u l rjamta d marduta u avuduta politiqetə d səggiji, əxnən ki masax u gərəg odəx xə pasulta xədərjə gurta ləqəməj ʙ nizʙət l demoqrati-

zasia d sistimə d gəвəjəti dijən. Qomitet Qьnţruneta d partia məttujilə qəm dəhə knuşjə вuqara вut şəxləptə d gəвəjiti şəggijdaraçajь в в gəвəjəti duzə-duz d kulle organь motvəji, min motvi d mdijnəti u mətvəti həl Qomitet tammьmanta qьnţruneta d Xujədə d Respuвliqi Sosialistəji Motvəji".

Kislən it hala gəвəjəti lə tammam вaraвar go motvi. Məsələn, al knuşji d motvi d respuвliqi xujədəji (RSFSR, SSR d Belorusia, SSR d Uqraina u xini) hədə zi al knuşjə d motvi d Xujədə min motvi mdijnəji вipjəşili guвjə xə vəkkil qə 25 əlpi gəвjəni u в dukəni, d səmə zodə d amrane ijli akkarь, — xə vəkkil qə 125 əlpi gənəti.

„Ənni mjatrujatь 1 giвə d pələxi pijşivə muvьrrь, ijmən d akkarь hala в tammamatuta ijvə mijrətgarь dəjqi, u go mətə hala gurtьva kar d qulaqi... Min degə, d piştilə ktivtə Qontsitusia motvetə, ahval şəttisəit suxliplə. Əhə məhlum ijlə hər min dəj, d akkarь в вuşəjuvve qţьlun jьssura am mərutə dəqtə lxudetə u, kəd zuviggi go qolxozь, mammurьna xəjji xəti sosialistəji, — hədxə вimərivə xora Molotov go məmlu al knuşjə VII d Motvi.

„Şəxləptə d gəвəjəti lə tammam вaraвar в gəвəjəti вaraвar qə kulle çapajь, — вimərivə xora Molotov hər go do məmlu, — в raвa ur-

xəti вit hajjьrra в datьd qə məntetə d xəştə d atran lqəməj в urxə d mammarta d şotəputə sosialistetə dlə klasь".

Şəxləptə d gəвəjəti ptijxi в gəвəjəti mkijsi manajo ijlə, d jьssura d organь motvəji am вuşəjuvvi rvьjxь d çapajь hər вuş вiqvəjili.

Şəxləptə d gəвəjəti ptijxi в gəвəjəti mkijsi вit məxzijə, kmə kar d miççid itlun nəşi prijşi d hukmə вil səggiji go qьnţrun u в dukəni, kmə duz mavvurena ənij qţajatь d motvi u organь dije. „Əhə urxə вit hajjьrra, qəd вuş çəldi gələxlun xəkmə sərni zəввun go pilxənə dijən" (Molotov).

Varta l gəвəjəti ptijxi вit hojə xə min asparь вuş xeləni go plaşa dərqul d вjuroqratizm go organь motvəji.

Gəвəjəti d organь d hukmə motvəjə mədijə lвarь вit peşij vijdi al вinjət d sustimə xətə d gəвəjəti.

Inə marvaxta d demoqratia proletareta lelə maddujь marpeta d diqtatura d proletariat, inə məqvetə dijo, xəlləntə d parmeta u hişjərutə klaseta.

Kulxə çapaja gərəg həvi hişjər u ləmitsəzgirənə в nizвət l dizmin klasaja, səвəв məxsus „hişjərutə revolusetə ijlə e diletə, d min kulle вuş lazьm ijlə qə вolşəviqi" (Stalin).

Mavarta praqtiqetə d sustimə xətə d gəвəjəti

go xəjji, təgвərtə u pəkərtə вar mavarta sar-rast d şarrat xədtə вut gəвəjəti pijşinə mutvi səmə zodə 1 qdələ d Qomitet Tammьmanta Qьnţruneta u d tegвirənə dijo Mixail Ivanovic Qalinin.

Lit şikkutə, qəd nisjənə d iştasar şinni d təgвərtə al mammarta motvetə вit jəvil qə Mixail Ivanovic mumkinutə, d tammьmla əhə vaçьвutu jaqurta в xə təhər rişəjə.

Mixail Ivanovic ki mətti xə qədrə cim gura al вuqarь d mərjəztə.

„B mərjəztə d səggiji tlitilə məntetə d şula“, — raвa gəhi ki həvi tənuji av.

„Partia dijən həmməşə vitilə məssumi raвa вələ al вuqarь d mərjəztə u ki mətvə qədrə al mərjızəni“, вimərivə Mixail Ivanovic go Knuşjə VII d partia dijən.

„U in əxnən ki məssimməxvə raвa вələ al вuqarь d mərjəztə в dana d pilxənə d min ţьşva, вəs ədijə, в dana d mammarta sosialistetə вuqarь d mərjəztə qəвulinə xə manaja xədərjə вuş gurta. U əhə cim həsənəj ki ətjə 1 parmujь. Lə rizə sosialistəjə ijli o daraç вuş ыllaja d вarnəşutə, вəs mərjəztə diju gərəg hojə вuş ramta min d go rizə qapitalistəjə, hic lə hojə qə xə hədə, əx kməd səsializm вuş ramыь min qapitalizm,“ — вimərivə av hər go do məmlu.

„Mudijlə manaja d təgвərtə kislən? Go

Xujədə motvəjə təgвuri janь mərjuzi," — mirri Mixail Ivanovic midri go do knuşə d partia al məmlə d L. M. Qaganovic.

Al вələn вitəjinə xaвrь loçəni, d mijreli Mixail Ivanovic в dana d ptəxtə d Knuşjə VII d Motvi:

„Xoravatь, в xə razьjuta cim gurta ţajьppь min Garвja rixqə, min oвlast d Qomi həl sьrţa xaraja d təjmnə d Taçiqistan, min maьrva d Uqraina həl sijpəni d uqjənus Şiljə, — kəd zuviggi в xьjal d sərdəre, в mərç kullənetə go mammarta sosialistetə, в marvaxta d mardute millətteta məqvujunə Xujədə d Respuвliqi Sosialistəji Motvəji."

Go kilpət gaввarta d ţajьppь, d вьmarьna go Xujədə dijən d respuвliqi sosialistəji motvəji, ţajьppь d Garвja, d вixxəjinə go şərti jaqurь d kjənə qişjə, вikləjinə go çərgi d mammьranь qəməji d məlkutə sosialistetə.

Al sijpəni вjaвan d uqjənus Gdijlənə u d nərəvəti gaввarь d Garвja вiqjəmə-gərvusinə qьnţrunь industriaji, sovxozь u qolxozь.

Qamcatqa, Saxalin, sijpəni d Jenisej ədijə itlun zavodь cim gurь d qonservi u d nsərtə d qesi, вulgəni d nьfţa u nuni dvəqtə.

Kulle ənni zavodь, вulgəni, sovxozь ijnə в ijdə d alma в gənu.

Xinə lit go Garвja rixqə cinovniki d məlkə,

d ki masxьrгьjva в nəşi ləqarjanь, ki səlвijvəli alma в xərçi nəhəq, ullul min xele. Xinə lit up taçьгь cəluçi, d в həqə cim вasura, xəccə peşə tammam xurraj, в aldeta ki zonijvəli min ijdə d amranь xəs ţьjmana d çanavarь. Xədərjə вsьjгьlь minjənə d qəşi-şəməşi, d ki həvijvə makruzь qə alma slijвə, qəd qəвillun в məkij-xutə u xməltə ənni masxarjatь u sləвi.

Ədijə ţajьppь d Garвja mudalь am kulle ţajьppь xini d Xujədə gəвujinə qə gəne motvi, enij d təgвurinə l xəjji mardutanajь u eqonomiaji d atra qəm ajnь d nəşi, d guвjenə qəte.

Mixail Ivanovic Qalinin, o xora d plaşa вuş qurвə d Lenin u Stalin, dost mhumnə u təgвirənə d ţajьppь pijşi lвaraj d Garвja u d kulle millətti, d qəḿetə pijşivə muljьssь, xə вolşevik ətijqə u gmijrə go plaşь, dlə şik hala raвa şinni вit həvi вipləxə вut şula d pələxi u akkarь, вut şula d azaduta d kullə вarnəşutə d ar'a min xut nijrə d qapitalisti eqsploatatorь.

Ц. 1984 г.
Акт № 2275
Инв. № 37

ƫьȷта 10 kəp.
Цена 10 коп.

M13395

Ассир
2-18.

А. В. ШОТМАН

Наш всесоюзный староста

Ассирийский язык
Переводчик К. И. Марогулов
Обложка худож. К. Яницкого

В брошюре дан очерк о жизни и политической деятельности Всесоюзного старосты — Председателя Центрального исполнительного комитета СССР и Всероссийского центрального исполнительного комитета—Михаила Ивановича Калинина в связи с его 60-летием, исполняющимся в 1935 г.

В брошюре также даны основы Конституции СССР и вопросы советского строительства в свете решений VII Всесоюзного съезда советов.

1-2430339

Государственное Издательство
Советское законодательство
1935 Москва, Красная пл., зд. ЦИК СССР, пом. 28.

СКЛАД ИЗДАНИЯ: магазины и отделения Книгообъединения ОГИЗа и Коопкниги.

Любую книгу на национальных языках высылает наложенным платежом (без задатка) Дом Интернациональной книги: Москва, ул. Горького, 51.

Из фондов Российской национальной библиотеки